

УДК 331

РИНОК ПРАЦІ ДЛЯ МОЛОДІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ

А.А. Лісова, здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто таке глобальне питання як працевлаштування молоді після закінчення вищих навчальних закладів. Розглядається підтримка молоді з боку держави та загалом на законодавчому рівні. Досліджується зайняте та безробітне населення України відповідної вікової групи. Здійснюється пошук оптимальних рішень щодо працевлаштування по здобутій спеціальності.

Ключові слова: ринок праці, зайняте населення, безробіття.

Постановка проблеми. В сьогоdnішній час ринок праці має досить розгалужені та різноманітні професії для різних вікових груп. Деякі професії втрачають свою популярність на ринку праці, деякі її підвищують, а інші залишаються стабільно на своєму місці, це загалом ті професії, які постійно необхідні в суспільстві та соціально-економічному розвитку країни.

Після закінчення вищого навчального закладу більшість молодих людей вперше шукає робоче місце та є соціально вразливою категорією населення на ринку праці, так як має високу імовірність опинитись у стані безробіття.

В загальному розумінні ринок праці – це система обміну індивідуальних здібностей до праці на фонд життєвих цінностей, необхідних для відтворення робочої сили [1, ст.14]. Тобто люди обмінюють свою робочу силу, як фізичну так і духовну, на соціально-економічні потреби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ставлення ринку праці вивчалось у всі часи, так представниками цього напряму були О.Курно, Дж.М.Кейнс, А.Маршал, А.Сміт, М.Фрідмен, Ф.Макхлуп, Л.Роббінс. Також А.Г.Савченко, Г.О.Пухтаєвич, О.М.Тітьонко, які виділяють три сфери його вираження: 1) потенційну, тобто ту сферу, де формується сама праця; 2) циркулюючу, тобто сферу купівлі-продажу робочої сили; 3) внутріфірмову, де боротьба за робочі місця ведеться на підприємствах між зайнятими працівниками [7, с.245].

Постановка завдання. Молодість – це саме той період, коли людина вступає в доросле життя і виходить на ринок праці з новими ідеями, перспективами та амбіціями. Представлено деякі з проблем молодих людей на початковому рівні ознайомленні з ринком праці:

- немає потреби в робітниках без досвіду роботи;
- низька заробітна плата;
- відсутність стимулювання з боку держави;
- переважання неофіційного працевлаштування.

І це лише деякі з тих проблем, з якими зіштовхуються молоді спеціалісти.

Нерідко можна почути, що антидискримінація молоді дискримінує всіх інших працівників. Тобто переваги отримує не той, хто краще працює, а той, хто молодший. Інші висловлюють думку, що значна кількість особливих норм «не забезпечує для молодих людей рівності можливостей, навпаки – сприяє дискримінації» – усвідомлюючи, які витрати тягне за собою найм молодих, роботодавці просто їх не братимуть на роботу [6].

Молоді люди навчаються у вищих навчальних закладах і вони вже впевнені, що вийшовши на ринок праці зможуть з легкістю знайти професію, яка буде цілком їх задовільняти, а саме головне мати кар'єрний зріст та великі перспективи в даній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для українського ринку праці характерне явище «надмірної освіченості» (overeducation). У 2002 році Україна встановила рекорд у Європі: 38,3% молодих людей були «надто освіченими» для роботи, яку вони виконували. Це стало можливим за умов руйнування промислового потенціалу та відносної доступності освіти (а відтак наявне викривлення не зникне без створення передумов для розвитку збалансованої економіки) [6].

Молоддю вважаються люди віком від 15 до 35 років, тому для початку проаналізуємо зайнятих та безробітних в певних вікових групах. Так ми зможемо розглянути ситуацію, яка склалась в Україні за даний період.

Таблиця 1 Зайнятість населення України за січень-червень 2018 року

Вікові групи	Тис. осіб	У % до всього населення відповідного віку
Усе населення у віці 15-70 років	16283,2	56,8
15-24 роки	1063,3	27,5
25-29 років	1992,8	71,0
30-34 роки	2488,8	75,2
35-39 років	2259,2	76,4
40-49 років	4292,5	79,1
50-59 років	3510,8	64,8
60-70 років	675,8	13,8

Джерело: Побудовано автором, на основі [5].

Аналізуючи таблицю 1 спостерігаємо, що із молоді віком з 15 до 24 років зайнято лише 27,5 %. Під цю групу попадають саме студенти, які лише починають свій шлях на ринку праці та аналізують пропозицію, яку він складає. Не слід забувати і про те, що в цій віковій групі багато молоді, яка працює без офіційного працевлаштування.

Роботодавці дуже вміло так можуть ухилятися від податків, користуючись недосвідченістю молоді в цих питаннях. Та й саме молоде населення більш прихильне до «тіньового сектору». Щоб цього уникнути потрібно запровадити соціально-економічні вигоди для обох сторін, але ми можемо спостерігати позитивну динаміку у віковій групі з 24-29 років, тут частка набагато більша – 71%, та у групі молоді з 30 до 34 років – 75,2% зайнятого населення.

Одним з головних показників ринку праці є рівень безробіття населення за методологією Міжнародної організації праці (МОП). Показники молодіжного безробіття нижчі в тих країнах, де держави виявляють активність у економіці загалом. Прикладом країни, яка здійснила політику, націлену на створення робочих місць, називають Словенію. Серед заходів слід згадати такі: посередництво в пошуку роботи, професійна орієнтація для молодих учасників ринку праці й безробітних, стимулювання малого бізнесу, стажування та програми зайнятості локального рівня [6].

Таблиця 2 Безробіття населення України (за методологією МОП)
за січень-червень 2018 року

Вікові групи	Тис. осіб	У % до економічно активного населення відповідного віку
Усе населення у віці 15-70 років	1600,4	8,9
15-24 роки	219,4	17,1
25-29 років	238,4	10,7
30-34 роки	264,7	9,6
35-39 років	233,2	9,4
40-49 років	345,5	7,4
50-59 років	298,8	7,8
60-70 років	0,4	0,1

Джерело: Побудовано автором, на основі [5].

Міжнародна організація праці (МОП) (англ. International Labour Organization) — спеціалізована установа Ліги Націй, а після Другої світової війни — Організації Об'єднаних націй (ООН), що була заснована у 1919 році урядами різних країн для підтримки міжнародного співробітництва у справі забезпечення миру в усьому світі й зменшення соціальної несправедливості за рахунок поліпшення умов праці [2].

У таблиці 2 простежується, що найбільший рівень безробіття у віковій групі від 15 до 24 років (17,1%) та від 25-29 років (10,7%). Такий рівень безробіття через молоді можемо пояснити тим, що дуже складно знайти роботу по спеціальності без досвіду та певного стажу роботи, які роботодавці суворо потребують. На сьогоднішній день діє Закон України «Про зайнятість населення», у якому в Статті 14 вказані категорії громадян, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню:

1) один з батьків або особа, яка їх замінює і має на утриманні дитину (дітей) віком до шести років; виховує без одного з подружжя дитину віком до 14 років або дитину з інвалідністю; утримує без одного з подружжя особу з інвалідністю з

дитинства (незалежно від віку) та/або особу з інвалідністю I групи (незалежно від причини інвалідності);

2) діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, особи, яким виповнилося 15 років та які за згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу;

3) особи, звільнені після відбуття покарання або примусового лікування;

4) молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби (протягом шести місяців після закінчення або припинення навчання чи служби) і яка вперше приймається на роботу;

5) особи, яким до настання права на пенсію за віком відповідно до статті 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" залишилося 10 і менше років;

6) особи з інвалідністю, які не досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування";

7) особи, яким виповнилося 15 років та які за згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу;

8) учасники бойових дій, зазначені у пунктах 19 та 20 частини першої статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" [8].

Для працевлаштування зазначених громадян (крім осіб з інвалідністю, які не досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", норматив працевлаштування на роботу яких встановлюється згідно із Законом України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні") підприємствам, установам та організаціям з чисельністю штатних працівників понад 20 осіб встановлюється квота у розмірі 5 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників за попередній календарний рік [8].

На нашу думку тут потрібна більша підтримка держави з цього питання саме молоді. Наприклад встановити таку ж квоту організаціям, підприємствам тощо, щодо обов'язкової наявності п- кількості студентів для практики. Щоб роботодавці самі заохочували молодь на їх робочі місця та надавали певну перспективу в даній сфері. Адже це допоможе не лише молоді, а й самим організаціям, можливо новими ідеями, запровадженням нових розробок та технологій. Це обґрунтовано тим, що з тих 5 відсотків громадян, які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштування може не опинитися жодного з категорії молоді, яка яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах.

Кабінет Міністрів України розробив та схвалив розпорядження від 30 вересня 2015 р. № 1018-р щодо схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016—2020 роки. Програма побудована з урахуванням вікових меж молоді від 14 до 35 років включно, у тому числі дітей віком від 14 до 18 років [3].

Проблемами, які потребують розв'язання, є:

- несистемний характер формування у молодих людей громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості;
- відсутність у молоді мотивів та навичок до самостійного отримання знань;
- низький рівень зайнятості молоді на ринку праці за обраною професією та практичних вмінь і навичок молодих фахівців;
- складність та тривалість переходу молоді від навчання до стабільної та задовільної роботи;
- повільні темпи розвитку підприємництва серед молоді;
- недостатнє використання інноваційного потенціалу молоді;

- низька якість загальної середньої освіти молоді;
- високий рівень захворюваності та смертності молоді, слабка мотивація до дотримання молодими людьми здорового і безпечного способу життя, недостатній рівень знань та навичок молоді у галузі безпеки життєдіяльності;
- недостатнє набуття молодими людьми знань, умінь та навичок поза системою освіти з метою підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці;
- низький рівень професійної орієнтації молоді;
- відсутність сталої тенденції до зниження рівня злочинності у молодіжному середовищі, насильства та системної роботи у сфері їх профілактики;
- низький рівень забезпечення молодих сімей житлом;
- низький рівень організації та культури молодіжного дозвілля;
- слабка інтегрованість української молоді у європейське та світове молодіжне співтовариство [3].

Якщо заринутися в цю проблему, то спостерігаємо, що більшість із цих пунктів лишу на папері, а на досвіді мало застосовується Концепція Державної цільової соціальної програми «Молодь України». Це відбувається за пасивності влади і не інтенсивного вирішення даних проблем.

Державна підтримка молоді у грошову вимірі після закінчення вищого навчального закладу є недостатньою. Мінімальна виплата у вигляді держдопомоги покладається наступним категоріям українців: тим, хто був звільнений з останнього місця працевлаштування за статтею; переселенцям; молодим людям, які тільки що закінчили навчання і не мали досвіду роботи; чоловікам, демобілізованим з лав української армії; людям, у яких трудовий стаж за останній рік складає менше 6 місяців. Дана сума становить 544 гривні [5].

Тобто якщо молоді необхідна буде державна підтримка, то навряд чи вони її знайдуть у матеріальному виразі. Навіть якщо дотримуватись думки, що обґрунтування цієї суми полягає в тому, що у молоді буде стимул працювати і зникне він якщо сума буде більшою. Але тут є головний і дуже великий мінус і так би мовити певний парадокс у цій ситуації.

Якщо бути реалістами, то всі розуміють, що одразу знайти роботу дуже складно, а то і неможливо. Тому з виплатою у розмірі 544 гривні молодий спеціаліст буде йти на будь-яку роботу, щоб забезпечити хоча б необхідні ресурси для існування в суспільстві і загалом фізіологічні потреби. Ця робота буде геть протилежна його спеціальності, і згодом відбувається втрата своїх навичок та знань як спеціаліста ц тій справі, на яку вчився та до якої прагнеш.

Даній проблемі пропонуємо наступне рішення, здійснювати більш високу виплату, але лише в перші 2-3 місяці безробіття. Людина, яка насправді прагне увійти до первинного ринку праці, за такий період вже знайде для себе роботу, можливо спочатку лише для здобуття досвіду, але що є не менш важливим, по своїй спеціальності, і вже буде напрацьовувати свої здібності у пристосованій економічній сфері.

З попитом і пропозицією в Україні досить оптимістична ситуація. Розглянемо навантаження зареєстрованих безробітних на одну вакансію за професійними групами.

Таблиця 3 Навантаження зареєстрованих безробітних на одну вакансію за професійними групами в Україні у 2017-2018 рр.

Професійні групи	січень – червень 2017 року	січень – червень 2018 року
Усього	5	4
у тому числі		
законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	12	10
професіонали	4	4
фахівці	5	4
технічні службовці	5	5
працівники сфери торгівлі та послуг	5	4
кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	13	8
кваліфіковані робітники з інструментом	2	1
робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	5	4
найпростіші професії	5	4

Джерело: Побудовано автором, на основі [5].

Аналізуючи дану таблицю 3 спостерігаємо, що найбільше навантаження має професійна група законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів як і в 2017 році, так і в 2018 році за досліджуваний період (12 і 10 осіб на 1 вакантне місце). Найменше навантаження займають кваліфіковані робітники з інструментом це в 2017 році за січень-червень 2 особи, а в 2018 році за січень червень 1 особа на 1 вакантне місце. Загалом прослідковується тенденція збільшення пропозиції. Тобто у 2018 році в порівнянні до 2017 року відбувається зменшення навантаження зареєстрованих безробітних на одне вакантне місце.

Висновок. Отже, дослідивши проблеми функціонування молодіжного ринку праці для молоді, простежуються досить позитивні зрушення та збільшення попиту на більшість професійних груп. Також різноманіття професій зростає на ринку праці і у населення є набагато більший вибір пошуку для себе оптимальної роботи.

Ринок праці розширюється з кожним днем, і питому вагу в ньому повинно займати законодавство, яке буде регулювати всю систему відносин роботодавців та працівників. Підтримка зі сторони держави займає на сьогоднішній день незначну частину, а для амбіційної молоді ця підтримка є досить важливою в становленні себе на ринку праці.

Економіка України могла би бути продуктивнішою, якби держава спрямувала зусилля на розкриття продуктивного потенціалу молоді. Держава повинна грати активнішу роль у економіці, і створюючи робочі місця в державному секторі, і заохочуючи підприємців за допомогою стимулів у перспективних галузях.

Виникає необхідність стимулювання молоді виходу з «тіньового сектору». Такий процес можливо виконати запровадивши на законодавчому рівні соціально-економічні вигоди (грошова премія, перспективний розвиток і т.д.). Важливим аспектом є саме довіра молоді до влади країни, щоб усі зазначені умови були виконані, та була присутня соціально-економічна безпека молодих спеціалістів. Встановлення таких умов було би переконливим аргументом у підписанні офіційного трудового договору.

Інформаційні джерела

1. Волкова О.В. Ринок праці. Навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 624 с.
2. Визначення та сутність Міжнародної організації праці. Офіційний сайт Міжнародної організації праці [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
3. Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 30 вересня 2015 р. № 1018-р Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016—2020 роки [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/nras/248528402>
4. Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/>
5. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
6. Дудін Віталій, Ткалич Олена ПРАЦЯ ЗАМІСТЬ МОЛОДОСТІ: загрози для

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Крилова І.Г.